

Поняття та особливості конституційного провадження

Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції „Формування правової держави в Україні: проблеми і перспективи” 24 квітня 2009 р. – Тернопіль, 2009. – С. 132-137.

Цимбалістий Т. О.,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного, адміністративного і міжнародного права Юридичного факультету Тернопільського національного економічного університету

Діяльність органу конституційної юстиції щодо здійснення спеціалізованого конституційного контролю і офіційного тлумачення Конституції передбачає наявність спеціальної процедури розгляду відповідних справ. Необхідність і зміст такої процедури впливає з правової природи Конституційного Суду як органу конституційного контролю і органу юстиції. Саме через належність Конституційного Суду до судових органів провадження в Конституційному Суді України розглядається як вид судового провадження і називається конституційним провадженням.

Конституційне провадження – це сукупність процесуальних дій щодо розгляду і вирішення справ у Конституційному Суді України. Процедуру вирішення Конституційним Судом справ, віднесених до його компетенції ще називають конституційним судочинством. Так, відповідно до с. 3 ст. 124 Конституції України, а також ч. 2 ст. 1 Закону “Про судоустрій України”, судочинство здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції. Поняття “конституційне провадження” і “конституційне судочинство” є тотожними за своїм значенням, хоча в принципі, провадженням називають особливу процедуру розгляду певних справ у межах певного виду судочинства¹.

Процедура розгляду справ Конституційним Судом України визначена Законом “Про Конституційний Суд України”, а саме розділом II “Конституційне провадження” і розділом III “Особливості конституційного провадження”

¹ Див. напр.: Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. // Відомості Верховної Ради. – 2004. - № 40-41, 42. – Ст. 492.

ня”, а також Регламентом Конституційного Суду України. Тривалий час обговорюється пропозиція про прийняття окремого закону про конституційне провадження.

Оскільки конституційне правосуддя здійснюється органом судової влади, то й зрозумілою і очевидною є значна схожість провадження в Конституційному Суді України з іншими видами судового провадження. Поза цим конституційне провадження є самостійним видом провадження, а тому має чимало особливостей, зумовлених природою судового конституційного контролю. Такими особливостями є:

- ✓ окреме правове регулювання;
- ✓ предмет розгляду – його складають справи, віднесені до виключної компетенції Конституційного Суду України. При цьому Конституційний Суд не встановлює фактичні обставини справи, а вирішує виключно питання права відповідно до принципів і норм Конституції України;
- ✓ мета провадження – забезпечення верховенства і прямої дії Конституції України на всій території держави;
- ✓ склад Суду;
- ✓ коло суб’єктів звернення до Конституційного Суду України;
- ✓ коло учасників провадження;
- ✓ організаційно-правові форми конституційного провадження;
- ✓ процедура розгляду справ;
- ✓ порядок прийняття і природа актів Конституційного Суду України;
- ✓ механізм реалізації прийнятих актів та ін.

Чинне законодавство передбачає як загальний порядок провадження в справах у Конституційному Суді України (глава 7 Закону), так і особливості конституційного провадження щодо розгляду окремих категорій справ. Такі особливості передбачені главами 9-16 Закону.

Недоліком чинного Закону “Про Конституційний Суд України” є не врегулювання ним особливостей провадження щодо надання Конституційним Судом України висновку щодо відповідності законопроекту вимогам

статей 157 і 158 Конституції України. Такі справи розглядаються Конституційним Судом України за загальними правилами конституційного провадження.

Також не до кінця з'ясованими в науці конституційного права і неврегульованими в чинному законодавстві є процесуальні засади реалізації Конституційним Судом України такої його функції як надання висновку про порушення Верховною Радою Автономної Республіки Крим Конституції України або законів України при вирішенні питання про дострокове припинення її повноважень Верховною Радою України (пункт 28 статі 85 Конституції України). Цікавим є той факт, що в чинному Законі „Про Конституційний Суд України” про це повноваження національного органу конституційної юрисдикції навіть не згадується. Як наслідок невирішеними залишаються правові підстави і порядок розгляду Судом такої категорії справ.

Очевидно, що в ситуації, що склалася, у разі порушення питання про дострокове припинення повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим Верховною Радою України відповідно до пункту 28 статі 85 Конституції України, Конституційний Суд України відповідні конституційні подання розглядатиме в межах і у формі або провадження у справах конституційності законів та інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим (глава 9 Закону), або провадження у справах щодо конституційності правових актів, що викликають спір стосовно повноважень конституційних органів державної влади України, органів Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування (глава 10 Закону). Але знову ж таки невирішеним залишається питання про те, у якій формі Конституційний Суд України даватиме підсумковий висновок про порушення Верховною Радою Автономної Республіки Крим Конституції України або законів України, який відповідно до пункту 28 статі 85 Конституції України є підставою дострокового припинення повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим Верховною Радою України.